

Миле Дмичић*

**ДОЦ. ДР РАДОМИР НЕШКОВИЋ: „НЕДОВРШЕНА
ДРЖАВА – ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ БОСНЕ И
ХЕРЦЕГОВИНЕ“, У ИЗДАЊУ ФОНДАЦИЈЕ
„ФРИДРИХ ЕБЕРТ“, БАЊА ЛУКА, 2012.**

doi: 10.7251/SPM1447339D

Сам назив књиге указује на актуелност њеног садржаја, али и на сложеност обрађене проблематике уопште. Аутор доц. др Радомир Нешковић, књигом *НЕДОВРШЕНА ДРЖАВА – ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ*, на занимљив начин приступа основним питањима стварања, уређења и функционисања државе у Босни и Херцеговини.

У првом дијелу књиге аутор се бави основним елементима националних идентитета у Босни и Херцеговини и њиховим облицима, трагајући за узроцима данашњих националних идентитета. Аутор није имао намјеру да историјски елаборира наведену материју која је систематски обрађена у дјелима многих аутора, али његово бављење историјским чињеницама било је у сврху проналажења основних елемената националних идентитета који су опстали кроз вријеме све до данас.

У другом дијелу књиге аутор се бави *уставном основом* као политиколошким уставним појмом којим се дефинише политички договор конституанта прије нормативног уставног садржаја. Аутор у овом дијелу критикује становиште уобичајено у правној теорији, да је устав највиши правнополитички акт у једној држави и брани становиште да је устав највиши политичко-правни акт државе

* Проф. др Миле Дмичић, Правни факултет у Бањој Луци.

гдје политичка воља претходи правним нормама. У оквиру овог дијела аутор разматра и питање државности Босне и Херцеговине и износи становиште да те државности није било у доба Турске, Аустроугарске и Југославије и да је Босна и Херцеговина стекла елементе државности први пут у периоду од 1943. до 1945. године одлукама ЗАВНО БиХ-а.

Трећи дио књиге је посвећен кризи бивше југословенске државе, гдје сматра да се држава распала дисолуцијом, а не сецесијом. Аутор оспорава легиитимност самог настанка државе Срба, Хрвата и Словенаца као и легитимност настанка Краљевине Југославије. Социјалистичка

Федеративна Република Југославија, према мишљењу аутора, била је уређена на основама *напутака* Народног вијећа из Загреба које је као самопроглашени орган представљало самопроглашену и непостојећу државу Словенаца, Хрвата и Срба. Такође, аутор истиче да се бивша Југославија распала у процесу трансформације федерације у конфедерацију и да је овај процес легализован Уставом СФРЈ из 1974. године. Према овом мишљењу, Југославија се распала на уставан начин, јер је њен распад уграђен у њен устав из 1974. године.

Четврти дио књиге аутор је посветио систематизацији конститутивних аката које су у Босни и Херцеговине доносили представници народа при чему су једни акти настајали као посљедица претходно донесених, а затим се и сами претварали у узроке других аката који су настајали у узрочно-посљедичном процесу.

Пети дио књиге аутор је посветио активностима међународних фактора у рјешавању југословенске и босанскохерцеговачке кризе. Аутор је приказао мировне планове које су ОУН и Европска заједница нудиле националним лидерима у БиХ, при чему укупан процес међународног анагажовања аутор фундира као арбитражу.

Пети и уједно најобимнији дио књиге аутор је посветио Дејтонском мировном споразуму као синтези међународне арбитраже. Карактеристично је да аутор овдје радикално одступа од те-

орије да је Дејтонски споразум акт међународног јавног права и он га дефинише као акт међународне арбитраже. У оквиру овога дијела аутор се бави питањем државног уређења Босне и Херцеговине кроз аспекте организације државне власти и подјеле надлежности и закључује да је ријеч о федеративном уређењу државе.

Шести дио књиге је посвећен разматрању консоцијалне демократије, посебно најутицајнијим политичким партијама, при чему подвргава критици концепт *партијске државе*. У оквиру консоцијације аутор се бави и улогом јавних медија и посебно даљом уставном надоградњом Дејтонског мировног споразума. При томе, аутор износи занимљиво запажање да ће се укупан садржај Дејтонског споразума временом трансформисати у „један Устав БиХ“ и противи се *распакивању* наведеног споразума. Аутор у негативан контекст ставља и евентуално формирање трећег хрватског ентитета, као и евентуално осамостаљивање Републике Српске на основу Закона о референдуму, као и покушаје евентулане унитаризације Босне и Херцеговине.

Назив и структура књиге указује на актуелност теме, али и на сву сложеност изнесене уставно-државне проблематике у коју се аутор упушта ношен истраживачком радозналошћу, без ограничења и идеолошких предрасуда. Аутор очигледно припада кругу политиколога који немају претензију да пруже коначну *истину*, него стално трагају за неким новим чињеницама и аспектима настојећи да постојећу теорију подвргну критичком промишљању. Његова основна намјера усмјерена је на отварање демократске научне расправе о битним питањима државе и народа у Босни и Херцеговини која би била лишена доминације партијске идеологије над научном истином. Аутор сматра научно неопходним да се битна питања државе и конститутивности у Босни и Херцеговини требају изнова преиспитивати без било каквих *taboo* тема или идеолошких *омотача*. Књига у себи као нит садржи полемичку линију како о питањима државе и политичке историје тако и о садашњим питањима организације, структуре и функционисања Босне и Херцеговине.

Не постоји код аутора предрасуда према политичким субјектима, па их у једном аспекту ставља у позитиван контекст, а у другом у негативан. Позиционирајући се изван утицаја владајућих партијских елита аутор је осигурао широк маневарски простор и са лакоћом гради дистанцу према српским, бошњачким, хрватским и међународним субјектима.

Основа из које посматра битна питања стварања и организације државе је народни суверенитет гдје држава има делегирани и од народа добијени суверенитет, који није њено власништво што упућује на велики ауторов респект према дјелима аутора и теорији народног суверенитета. Аутор из основе народног суверенитета изводи принцип уставности којим се спречава да се владајуће партијске елите трансформишу у владајуће и отуђене олигархије.

Остајући у античком разликовању између (аргументованог) „дијалога“ и „реторике“, или у нововјековном разликовању између „солидног резоновања“ и „силине рјечитости“, ови текстови имају своју вокацију. Аутор није умио или није ни хтио да превагне „реторика“ или „сила рјечитости“ над аргументованим „дијалогом“ или „солидним резоновањем“. „Истине ума“ су, ипак и према порукама ове књиге, оно што нам, на крају, једино преостаје.

Књига је карактеристична по бројности обрађених питања којима аутор отвара политичку и правну природу босанскохерцеговачког контекста, могућности дизајнирања уставноправног и политичког модела постојеће „недовршене државе“, „немогуће државе“, „подијељеног друштва“, „распакивање“ или провођење дејтонских рјешења; конститутивне противрјечности, уставна основа и државност, дисолуција југословенске државе, међународна арбитража, увођење елемената консочијативне демократије; идентификовање елемената и чинилаца идентитета и различитост, као гаранције перспективе државе и друштва; уставне промјене, европске интеграције, реформски процеси, равнотеже националног и грађанског, те како се отргнути из „уклијештености између прошлости и будућности“.

Али, нажалост, без научне јавности, а на дневнополитичким шареницама, процеси иду, углавном, ванинституционалним трагом. Пакети – априлски, бутмирски, њемачке канцеларке, затим невладин сектор, бројни партијски скупови – супституирали су институционални оквир и угушили демократске импулсе и политичку вољу. Тако „раздијељена кућа не може да опстане“, рече Вилијам Цеферсом (1858). Тим више што се већ од пет вијекова представници трију главних националних и вјерских заједница нису трајно, заједно и масовно залагали за једну државу. Нажалост, ни ова држава нема ни данас вољу да пита оне којима управља.

При томе, очигледно је: политичке странке, њене елите и лидери, окупљени у оквиру три националне заједнице, никако да схвате и прихвате – они не могу непосредно вршити власт, нити је подчинити себи. Они могу само демократским средствима обликовати политичку вољу грађана. Насупрот томе, умјесто истинске и изворне демократије, и даље се утемељује режим политичких странака и наставља партитократија, ванинституционално дјеловање и изражавање. Босна и Херцеговина је циљ међународне заједнице, а не држава властитих народа, нити држава коју су они створили. Зато и ова књига потврђује ријечи „јадна је та нека демократија у којој неизабрани представник страних сила може да игнорише изабране представнике народа те земље“.

Стога, може се стећи и утисак да се ради о двије или чак и три књиге спојене у једну. Можда је то аналогно босанскохерцеговачкој држави – у којој постоје и два стања – један нормативни и други стварни. Као одраз ауторовог позитивног настојања и суочавања са наведеном проблематиком, посебно је занимљив дио о Дејтонском мировном споразуму гдје аутор фундира теорију да је овај споразум синтеза међународног арбитражног процеса који је трајао од 1992. до 1995. године, чиме је направио радикалан отклон у односу на теорију да је ријеч само о међународном уговору. Босна и Херцеговина је овдје објашњена као сложена, федеративна држава *sui generis*, у настајању, а која може бити довршена заједничким дјеловањем домаћих и међународних институција, као израз сло-

бодне воље и одлуке демократски конституисаних органа и институција, народа и грађана. Стога је аутор, прихвативши се, првенствено политиколошке анализе овог сложеног и актуелног уставног, правног и друштвеног феномена, који је код нас недовољно истраживан, примијенивши мултиметодолошки приступ, посебно користећи историјски, социолошки, политиколошки, упоредни и позитивноправни метод, са јасно утврђеним предметом и циљем истраживања, прецизно одређеним обимом и одабиром теоријске и емпиријске грађе, подарио књигу као корисно и занимљиво штиво онима које интересује и који се баве теоријом и емпиријом уставног права и политичких система. Књига ће бити занимљива и друштвено ангажованим грађанима и онима које интересују проблеми и могућности развоја државе и друштва, посебно земаља у транзицији.

Међутим, истовремено намеће се питање: како „наћи мјеру за све“ (Хераклит) у земљи у којој ни о Уставу нема сагласности. Јер сваки устав је правни и политички инструмент, правна архитектура, израз достојанства човјека и грађанима, акт историјског момента и правно и књижевно дјело. Шта рећи о земљи у којој нема визије, одговорности, врједоносног система, идентитета, толеранције, помирења, заједничке историје, религије, културе, лојалности заједничкој држави у којој се стално једним народима намеће колективна одговорност, а други се представљају као жртве. Нико над овом земљом нема ексклузивитет ни договорено старатељство ни право на савремени протекторат, аутократско управљање или октроисане управе, због којих постојање слободних и демократских избора и представничких институција губи сваки смисао.

Питање је - докле ћемо се само бавити „књиговодством“ рата, смрти, логора, прогона, затим „кадровским квотама“ прикривеним колаборацијама. У таквом миљеу нема човјека и грађанина, његових потреба и интереса. Нема ни одговорне власти која припада народу и полази од народа, нема ни владавине права, повјерења, равноправности, социјалне, имовинске и личне безбједности, права и слободе.

Ова књига може изазвати и полемике у научној и стручној јавности, као и у политичким и јавним круговима због отворених питања, као што су карактер ратних сукоба, државноправни континуитет Босне и Херцеговине, могуће уставне промјене, што истовремено може да потакне многе да „проговоре“ о овим питањима. То може позитивно утицати на тражење и изналагање прихватљивог и проводивог уставноправног модела за Босну и Херцеговину. За сада, Босна и Херцеговина је сложена држава, односно државна заједница у изградњи, дакле „недовршена држава“, како то аутор истиче. Такође, ова књига ће допринијети научној и стручној расправи о битним питањима настанка и функционисања државе у Босни и Хрцеговини, што је и био основни циљ аутора и његовог дјела.

